

פרשת תרומה

"וידבר ד' אל משה לאמור, דבר אל בני ישראל ויקחו לי תרומה - ... "(שמות פרק כ"ה, פסוקים א'-ב') בפרשתנו מסופר על המגבית הראשונה בתולדות עם ישראל. מגבית זו נערכה זמן קצר אחרי מעמד הר סיני. המגבית התנהלה במרץ ובני ישראל תרמו לה מכל הלב: " זהב, כסף ונחושת ותכלת וארגמן ותולעת שני ושש ועזים ועורות אלים מאודמים ... ועצי שיטים, שמן למאור, בשמים ... אבני שהם" (שמות כ"ה, ג-ז). המטרה היתה מאוד נעלה: " ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם" (שמות כ"ה, ח). אלוקים ביקש, כביכול לשכון בין בני אדם בבית משלו. בית שבו יעמדו שולחן, ארון, מנורה, מזבחות ושאר פריטים המוזכרים בפרשת השבוע.

האם אלוקים שהינו אינסופי שאינו נתפס כלל במושגי המרחב והזמן, צריך לבקש מהאדם לשכון בבית משלו? האם יש בכלל בית שמסוגל להכיל את האינסופי? הרי "מלא כל הארץ כבודו"? האם המושג אלוקים לא מנוגד לרעיון המשכן הארצי המצומצם? אכן הסתירה קיימת אולם דוקא בני ישראל כפי שמתברר דרשו את הקמתו. מופיע במדרש אגדה שעם ישראל פנה לד' וטען: "מלכי גויים יש להם אוהל, ושולחן ומנורה ומקטר קטורת... ולך מלכנו לא יהיו טכסי מלוכה? אמר להם: בני, אתם בשר ודם צריכים לזה, אני איני צריך". תשובתו של ד' ברורה: "אני איני צריך" – מי שמבקשני ימצא אותי בליבו. אולם, בני-ישראל עמדו על דרישתם ולכן אמר להם ד' "עשו מה שאתם חפצים, אך אם כבר, עשו זאת כפי שאני מצווה אתכם". זו הסיבה שכתוב "ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם" – מדוע כתוב "ושכנתי בתוכם"? היה צריך לכתוב "ושכנתי בתוכו"? – כלומר בתוך המקדש? אלא כמו שאמרנו שאין בית שיכול להכיל את האלוקים, שמסופר עליו שהשמים כסאו והארץ הדום רגליו" (ישעיהו כג). העניין הוא שד' ישכון בתוך "בני-ישראל", בליבם, בכל מקום שהם, אם ילכו בחוקותיו ויחפצו בקרבתו. אלוקים לא זקוק למשכן, האדם שמטבעו קשה לו להתמודד עם דברים מופשטים ולכן נוטה להיות מוחשי, הוא זה שדורש משכן. אלוקים הסכים לדרישת בני ישראל וציווה על הקמת משכן שבאמצעותו יהיה לבני ישראל קל יותר להתקשר אל האלוקים האינסופי שמעבר לחושים.

מדוע סיפור הקמת המשכן וכליו כל כך מפורט? מה זה בא ללמד? כיצד זה קשור אלינו?

סיפור הקמת המשכן וכליו כל כך מפורט כיוון שכל אחד מכלי המשכן סימל מסר מסוים שהבהיר למתבונן בו את ייעודו, וחיוק את הקשר בינו לבין בורא העולם השוכן במשכן, נסביר במספר דוגמאות:

המנורה:

"ועשית מנורת זהב טהור, מקשה תיעשה המנורה ירכה וקנה, גביעה, כפתוריה ופרחיה ממנה יהיו. ושישה קנים יוצאים מצידיה שלושה קני מנורה מצדה האחד ושלושה קני המנורה מצדה השני ... ועשית את נרותיה שבעה והעלה את נרותיה והאיר על עבר פניה". (שמות כ"ה, ל"א-ל"ז).

מה מטרת המנורה? מדוע המנורה הייתה עשויה כולה מזהב טהור? מדוע החובה לעשות את המנורה מגוש זהב אחד? מה מסמלים 6 הקנים היוצאים מהקנה המרכזי? מדוע כל הקנים מופנים לקנה המרכזי? מה זה מסמל? איזה מסר/רעיון סמלה המנורה?

תכלית המנורה: להעלות אור בנרותיה. האור מסמל את החכמה ואת יכולת ההבחנה. חומר המנורה: המנורה היא הכלי היחיד מכלי המשכן העשוי כולו זהב. הזהב, "המתכת האצילה", מסמלת את היסוד הקבוע, שאינו מושפע מתנאי הסביבה, אינו מעלה חלודה עובש וכד' ואינו משתנה. צורת המנורה: הסתעפות 6 הקנים היוצאים מקנה מרכזי – מזכירים את צורת האילן "הפורח משורשו כלפי מעלה" (רש"י הירש). כמו כן המנורה עשויה מיקשה אחת – כלומר מגוש זהב אחד.

לקנים אין בסיס קיום עצמאי כולם מסתעפים מהקנה המרכזי ששלהבתו האירה כלפי מעלה ו-6 השלהבות הפנו אורם אל מרכז זה. כלומר הקנה המרכזי הוא גם נקודת המוצא של שאר הקנים וגם הנקודה שכל הקנים שואפים אליה. בני ישראל שהתבוננו במנורה קלטו את המסר שהעבירה. הקנה המרכזי סימל את אור התורה שהינו המקור הערכי שאינו משתנה לעולם (זהב) של כל הפעילות האנושית. 6 הקנים המסתעפים מהקנה המרכזי מסמלים חכמות נוספות (רפואה, פילוסופיה, אומנות, מדעים, טכנולוגיה ועוד) שאין להם קיום עצמאי וכולן "צמחו" משורש אחד - "אור התורה".

כל החוכמות שנובעות מהקנה המרכזי יכולות להתקיים מיתוך ברכה רק אם הן ישאפו לתכלית ערכית מוסרית (שלהבות שהאירו לעבר השלהבת המרכזית העולה למעלה). קידמה טכנולוגית הפועלת במנותק מערכי מוסר יסודיים, יכולה לייצר מפלצות (פיתוח אמצעי לחימה, הנדסה גנטית וכו'). לכן תמיד חייבים לשאוף לתכלית ערכית מוסרית(הקנה האמצעי).

העובדה שהמנורה הייתה עשויה מקשה אחת (עשויה מגוש זהב 1), באה להעביר את מסר האחדות בעם. כדי שהמנורה תדלוך יפה צריך שתהיה עשויה מגוש זהב 1, כך גם כדי שהתורה תתקיים בעם, העם צריך להיות מאוחד. (דיברנו על כך בפרשה הקודמת שהתורה נתנה לעם ישראל ברגע השיא של האחדות: "ויחן ישראל" - ויחן = כאיש אחד, בלב אחד).

הארון:

"ועשו ארון עצי שלום אמתיים וחצי אורכו ואמה וחצי רחבו ואמה וחצי קומתו" (שמות כ"ה, י')

ממה עשוי היה הארון? מה היה בו? היכן הונח? מדוע רק בארון כתוב שכולם יעשו אותו ("ועשו") בעוד שבכל כלי המשכן כתוב בלשון יחיד "ועשית"? מדוע כל מידות הארון שבורות? מה המסר/ הרעיון שמסמל הארון?
הארון היה עשוי עצי שיטים ובו הונחו שני לוחות הברית שעליהם חרותים עשרת הדיברות. מתחת לאבנים אלו הונחו שברי הלוחות הראשונים שניפץ משה כשירד מההר וראה את העגל שיצרו בני ישראל בהעדרו. גם ספר תורה מגולל הונח בארון ליד הלוחות. הארון הונח במשכן בביתן שנקרא "קודש הקודשים" ורק הכהן הגדול נכנס לביתן זה פעם בשנה ביום כיפור. כניסתו לקודש בישרה את רגע הסליחה והכפרה ואת ההתקרבות והקשר המחודשים בין אלוקים לעמו.

חז"ל מלמדים אותנו שבכל כלי המשכן הציווי הנו בלשון יחיד ורק בארון הציווי הנו בלשון רבים כדי שיבואו הכל ויעסקו בארון, כדי שישו כלם לתורה (מדרש רבה שמות ל"ד, ב'). כשמדובר בתורה שהינה המהות הפנימית של עם ישראל שמעניקה לעם את אופיו - המסר הוא אין מעמדות, כולם שווים. לכן גם אין יחיד או חברה מסוימת שיכולים לקיים את כל התורה כולה. יש מצוות שרק הנשים יכולות לקיימן ואחרות שרק כהנים יכולים לקיימן וכו' - התורה אינו תורתו של היחיד אלא של האומה.

נתון נוסף שנשים לב בארון שבתוכו התורה הוא שכל המידות שלו שבורות "אמתיים וחצי ... אמה וחצי", ללמדך שהתורה יכולה להתקיים רק במי שליבו אינו מלא גאווה. רק מי שיודע קצת "להישבר" ולהתכופף בפני התורה ולהרגיש שחסר בידעותיו (כמו מידות הארון שחסרות ואינן שלימות) יזכה לעלות במעלות התורה. הארון היה מצופה מבית ומחוץ בזהב. יצרו ארון עץ שבתוכו תיבת זהב קטנה ומבחוץ תיבת זהב גדולה יותר כך

היה מצופה מבפנים ומבחוץ בזהב. **מדוע הארון עשוי בצורה זו הרי את ארון העץ כלל לא רואים ?**

ידוע הפתגם אל תסתכל בקנקן אלא במה שיש בתוכו. אפי' אם מבחוץ נראים כמו זהב - הפנימית הוא הדבר החשוב. העץ מסמל את התורה שנאמר עליה "עץ חיים היא למחזיקים בה" - וזה הדבר החשוב.

הארון אם כן מלמד את בני ישראל את יסוד האחדות, את גורלנו המשותף כעם אחד, ואת התלות שלנו אחד בשני. כמו-כן הארון מלמד אותנו את החשיבות של הפנימיות שצריכה להיות "עץ חיים" ואת מידת הענווה שכל אחד לא יזיק לו קצת לאמץ.

שבת שלום וחודש טוב,